

tal que no farets tort a mi ne a mos amics», «aquí morí nostre pare --- e Nós romanguem en Carcassona en poder del Comte --- e puys, passat açò, demanaren-nos nostres naturals, e *guerrejaren* ab franceses, e ab aquella terra que ells tenien --- e part la guerra que ells faeren --- enviaren missatge al Apostoli --- destrenyés En Simon de Muntfort ---», Jaume I (Ag., 58, 18); d'una variant fonètica *guerriar* ja hi ha un Pres. Ind. 6 *guerriant* en un doc. de c. 1116 de la Colle. Moreau, vol. XLVIII (que cito amb context a la monografia de Tartereu de l'Onom. Cat.). *Guerrejador* [«bellator, belligerato», Busa-N.; DTò.; pseudo-Boades, DBal.].

Guerrejaire. Guerrejant. Guerrier adj. 'bel·licós, hostil' i m. 'home de guerra' [tots dos, JRoig, *Spill*], i sobretot el segon segueix pròsper en els escr. Renaix., ja Atl.: «càrrega y nau les ones engoliren, / y ab elles los taurons s'ho compartiren: / de mil *guerriers* sols lo més noy roman; / entre escuma, a flor d'aygua, un pal obira, / y, quan lo braç per amarrar-s'hi estira, / altra onada 'l sepulta, escumejant» (*Introd.*, 9c). Especial mall. és l'acc. 'rival en amor', veg. cites, sobretot de cobles populars en els DAg. (*garra*) i AlcM (*guerrier*); encara d'altres en Moll, *Amorosos* (75 etc.). *Guerrieria* 'adquisició militar, conquesta': «Dix-nos R. de Serra --- Comanador --- en aquele Ila ---: Volets far bona *guerraria*? Si enviats les galees axí com són vengudes armades, a Manorcha --- e que-ls fassats saber que --- si-s volen retre a vós, que-ls pendrets», Jaume I (§ 117, Ag., p. 167). *Guerresc. Guerrilla* [Lab. 1839], del cast. *guerrilla* [1535]; *guerriller*.

Guerrista 'busca-raons', MilàF. (*Romancerillo*, 130). *Aguerrit* [1803, Belv. «bello assuetus»], derivat que el cat. i el cast. [fi S. XVIII] degueren imitar de França [S. XVI] o Itàlia [S. XVII]; *aguerrir. Enguerr* 'fer la guerra, torturar' maestr., val. (GaGirona, *Seidia*, p. 77, i veg. cita a *malfatà*), segons el Dicc. de MGadea *enguerrir; enguerrit* 'cobert de parracs' eiv. (AlcM), però aquest deu resultar d'un encreuament amb *desguittarrat*, sigui per contaminació semàntica o per compromís amb una metàtesi d'aquest. Sembla que s'ha usat en el Lluçanès un mot afí a aquests, però més alterat ara, encara, per altres contaminacions (especialment la de *guerrista*, supra), i la d'*engarrapar-se* 'enfil·lar-se, grimpar', potser també *agarrar* (si és autèntic i ben entès l'*agarristar* que recull AlcM): jo vaig sentir a Lluçà a uns bosquerols: «si s'*əŋgərristən* per aquell bosc, potser sí que arribaran fins dalt al castell» (doncs 'encofurnar-se' o més aviat 'aventurar-se per la bardissa', o bé 'enfil·lar-se', 1935). *Desguerretejar* (Pous i Pagès), però si el sentit és 'desguittarrar, dir enormitats a tota veu' (més que el d'AlcM), crec que en realitat serà solament metàtesi d'aquest verb amb contaminació de guerra o *garra*.

1 Encara que el català i la llengua d'oc van rebre mots germànics directament del francic; i per tant, segons el punt de vista de M-Lübke, hauria bastat suposar que el mot era manllevat només en castellà i portuguès, així i tot restaria inadmissible la idea. Que en llengua d'oc i concretament en gascò el mot sigui una importació secundària del Nord de Fran-

ça és una idea majorment absurda en tant que el gascò ha conservat en aquest mot la consonant complexa *gw-* (cosa xocant en un dialecte occità, i excepcional fins en gascò, en el cas que segueixi *e, i*). Ja he donat una cita del bearn. ant. *goerre goerre-yade*; de *goerre* en dóna alguna altra Lespy-R. i ja apareix en el S. XIII: «los homis de la ciutat de Lascar --- agon ab los Ossalés gran *guerre*» ms. A, *goerre* en B), a. 1243, *Cart. d'Ossau*, 43.41. No hi ha cap cas de conservació de *gw-* davant *ɪ*, ni crec que n'hi hagi d'altres davant *ɛ* (per exemple *guit, guidoatge, guiroent, Guillem* tenen el fonema *gi-*, no pas *gui-*), sí que es conserva *gwa-* en gascò —com en cat., cast. i port.—, però crec que *goerre* és l'únic cas quan no segueix *A*, de manera que en aquest mot el gascò va més enllà fins i tot que les llengües de la Península. S'explica per la lluita aferrissada que els francs carolingis mantingueren encesa contra els bascos i sud-aquitans indòmits en els Ss. VIII-X, quan encara parlaven germànic i pronunciaven *wɛ* i no *gwe-*. — 2 Vegeu les llistes de Brüch, *Der Einfluss der germ. Sprachen*, pp. 124, 129.

GUERXO, 'guenyo, que mira de tort', mot comú amb l'it. *guercio* i oc. *guers* id., d'origen germànic, cf. a-al. ant. i mj. *düwërch*, neerl. *düwars*, esc. ant. *thverr* 'travessar, esbiaixat', ags. *thweorb* 'capgirat', gòtic *thwairhs* 'fello, irat', i al. mod. *zwerch-* 'travessar'; si bé no es pot assegurar que en català no sigui germanisme autòcton és probable que l'italià el rebés de la forma langobarda *dwerch*, romanitzada en *guerco* o *guercjo*, i sembla probable que el català (i fins potser la llengua d'oc) el vagi rebre de l'italià. □ 1.ª doc.: princ. S. XVII, i ja n'hi ha algun indici indirecte o incert o escadusser en els Ss. XIII-XVI.

No pertany al nostre vocabulari medieval ni en general a la llengua tradicional i comuna, a diferència d'Itàlia. Ni el DAg. ni AlcM no en donen documentació antiga. En un doc. rossellonès de 1241 figura com a nom de persona «habui de ser Montaner *Guertz* 20 mil sol.» (*InvLC*, s. v. *ser*), però el fet d'anar precedit del tractament *ser* ja demostra per si sol que es tracta d'un italià. En el Dicc. de Rims de Jacme Marc figura *guerxa* sense definició com a rima única de *perxa* (lín. 732), però el seu èmul L. d'Aversó ha suprimit el mot en el *Torcimany* (no sabem si no el coneixia o en desaprovava l'ús). En canvi el tenim clar, si bé en una variant, en el *Vocab. Cat.-Alemany* de 1502, on *gerzo* tradueix «schilher» (§ 1626, o sigui al. mod. *schielser*). Però l'ometen els nostres primers lexicògrafs, Busa-N. i OPou, de manera que sembla que fins al S. XVII no comença a afermar-se en un ús una mica estès: se'n serveix el cronista Pujades (principi S. XVII, DAg.) i el registren el DTò. (i els que vénen després): «*mirar guerxo*: oculis limis obtueri; *guerxo, que té un sol ull*: cocles ---; *guerxo que mira de reüll*: torvus aspectu --- strabo, paetus» (ed. 1647).

En contrast amb aquesta documentació tardana i temptejant, en italià és un mot general, de tots els cercles lingüístics, i de la llengua il·lustre i la de sempre,